

Під землею — складна система галерей, окремих споруд і приміщень різного призначення, розташованих у 4 яруси. Загальна довжина ходів — 315 метрів.

Антонієві печери

Цей чернігівський «андеграунд» простягнувся на понад 4 кілометри від Дитинця до Болдиних гір — лісистій височини, порізаної глибокими ярами. Печерний монастир започаткований 1069 року «батьком давньоруського чернецтва» Антонієм, засновником Києво-Печерської лаври. До Чернігова той потрапив у чергових спробах усамітнитися для чернечого життя, тікаючи від князівських «розборок» у Києві.

Монастир являв собою ціле печерне місто, але мав і наземні споруди, з яких дотепер збереглася лише Іллінська церква (XII ст.). Після монголо-татарського розорення монастир був відновлений, а у XVII–XVIII століттях він зазнав найбільших перебудов і розширень. Тому печери й не схожі на київські лавр-

ські — приміщення тут вищі, гранчасті, оформлені в стилі українського бароко.

Нині Антонієві печери складаються зі сполучених між собою галереями церков Антонія, Феодосія Тотемського, Ніколи Святенника, каплиці з похованнями, келії Антонія та кістниці, де зберігалися, за афонським обрядом, черепи й кістяки померлих ченців. Найефектніша церква — святого Феодосія, висота якої сягає 8,4 метра (для лаврських підземель максимум — 3,5).

Антонієві печери — це лише частина підземного комплексу під Болдиними горами. Вже достеменно встановлено, що на цій території розташовано якнайменше 7 підземель давньоруського періоду, і немає сумніву: їх було значно більше. Пошуки тривають.

Як свідчать письмові джерела, печери використовувалися для зцілення «біснуватих». Подібний ефект справляла і місцева чудотворна ікона «Іллінська Богоматір», написана 1658 року ченцем-іконописцем Григорієм Дубенським. Після молитов перед нею зцілюлися епілептики, паралітики і сліпі, а ще вона не раз рятувала братію від татар. У незвичайній властивості Антонієвих печер вірять і сьогодні. Приватні фірми навіть закликають туристів на підземні лікувальні сеанси.

Вірити — це добре. Але вже більше 30 років печери досліджуються вченими, які регулярно фіксують різного роду «дива». Моторошно стає, коли читаєш про зустрічі з привидами у низі цілком серйозної людини — завідувача відділу історії печер На-

ціонального історико-архітектурного заповідника «Чернігів стародавній» Володимира Руденка, вченого, досвідченого спелеолога і археолога, до того ж колишнього працівника карного розшуку, якого важко запідозрити у невірноваженості. Багато років він записує «події», велику частину яких складають видіння постаті в довгому чорному одязі, схожій на ченця. Після її зникнення короткий час спостерігається світіння, схоже на газове. Влітку 1995 року якогось «ченця» бачила в печерах ціла група людей. Робилися спроби інструментального вивчення підземних аномалій, але апаратура часто відмовляла чи працювала некоректно (хоч це, у принципі, типово для будь-яких підземель). Фахівці різних галузей зійшлися на одному: Антонієві печери впливають на людський організм. Це може проявлятися в галюцинаціях, прискореному серцебитті, «стрибках» тиску, відчутті безпричинного страху...

Отже, відвідуючи Антонієві печери, майте на увазі — місцем, «найпопулярнішим» серед привидів, є церква Ніколи Святенника.

Тут непогано було б додати якийсь жарт і на цьому закінчити розповідь про нелегальних мешканців чернігівських печер. Але скепсис, притаманний авторові цих рядків, дуже похитнувся два роки тому. Тоді нас, п'ятох дорослих, немарновірних і тверезих людей, добряче налякала постать у довгому чорному одязі при вході до келії Бакотського скельного монастиря на Поділлі, яку ми побачили в місячному сяйві... ■

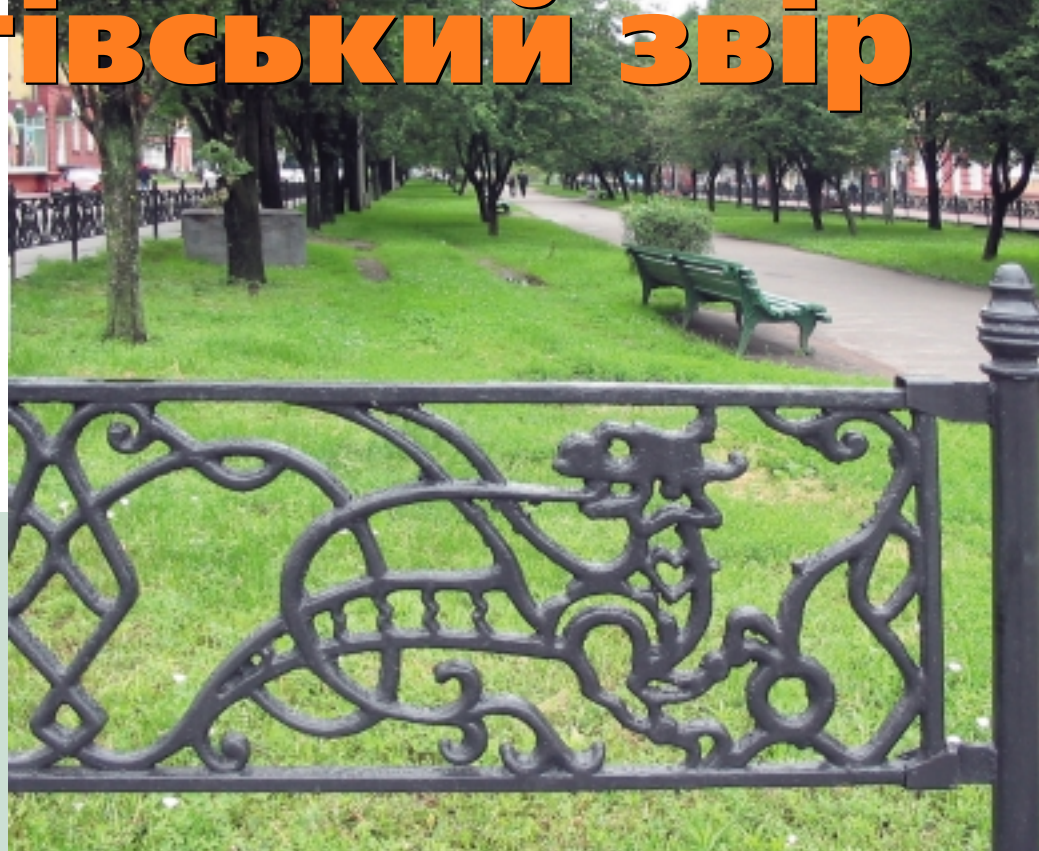

Чернігівський звір

У музейній експозиції, що в давньоруському Борисоглібському соборі, зберігається унікальний барельєф, який попервах прикрашав західний портал храму. Зображений на ньому так званий Чернігівський Звір — фантастична істота з головою собаки, парюючими лапами, пташиними крилами і оповитим лозою лускатим тулубом, котрий закінчується зміїним хвостом.

Вважається, що це симпатичне створіння є не більш і не менш як втіленням Космосу. Такий висновок зроблений на основі аналізу численних міфологічних та епічних творів індоєвропейських народів. Древні вірили, що Всесвіт складається з трьох рівнів. Символом Верху, посланцями бога Неба були птахи. Середній рівень представляла богиня Мати-Земля, що символізувала зв'язок життя і смерті й тому цілком могла поставати в образі хижого звіра. Втіленням же Низу був змії, що теж асоціювався і з родючістю — життєвою силою, і з хворобою — смертю. Всі рівні сполучало Світове Дерево, що на барельєфі постає як виноградна лоза.

Подібні до Чернігівського, але значно менш виразні, різьблені Звірі прикрашають кілька соборів XII століття в

Україні (Галич), Польщі та Німеччині. Білокам'яний Звір є ще й своєрідним містком між Черніговом, Західною Європою та Іраном.

Чернігівський Звір — неофіційний символ і талісман міста, його зображення часто зустрічається у творах декоративно-прикладного мистецтва, монументальному живописі. Ховається він і у ві-

зерунках металевих огорож у центрі міста (на фото).

Довідатися більше про Чернігівського Звіра, послухати музику, якій 15 тисяч років, почитати про пам'ятки історії та архітектури ви зможете на сторінках віртуального журналу Сергія Колесника, гіда і краєзнавця, «Чернігів. Княже місто України»: <http://www.princelycity.cn.ua>.

Біля тринадцятої гармати

Коли якась місцеве дівча хотіло позбутися небажаного кавалера, то призначало йому побачення «біля тринадцятої гарма-

ти». Справа у тім, що на Валу, улюбленому місці прогулянок, справді з 1899 року стоять гармати, що в старі часи були на озброєнні Чернігівської фортеці,

але... Там їх лише дванадцять (тринадцята зберігається в музеї). Нещодавно один із мешканців міста (хто знає, може, і його колись «відшили» таким чином?), власник одного торгово-розважального закладу вирішив виправити цю історичну несправедливість і встановив біля входу у свій заклад копію тієї сумнозвісної гармати ще й підписав її номер для тих, хто не зрозумів. Тепер «тринадцята гармата» — непогане місце для сучасних романтичних побачень.

Крім того, зображення гармати включене в сучасний герб Чернігова. Цікаво, чи не «тринадцятої»? ■